

Віолетта УДОВІК,
кандидатка історичних наук,
другий секретар Посольства України в Японії

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК «КОМУНІКАТИВНИЙ МІСТ» МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЯПОНІЄЮ

Анотація. У статті розглянуто історію розбудови українсько-японських культурних відносин, поняття «культурної» та «публічної» дипломатії, розвиток культурної дипломатії в Україні та Японії, основні акценти в позиціюванні Української держави в країні вранішнього сонця й навпаки, а також подальші перспективи співпраці в цій сфері. Зазначено, що стрімкий розвиток культурної та публічної дипломатії в Україні в період після 2014 року, заснування Українського інституту й плани щодо розширення його діяльності в Японії допоможуть забезпечити комплекснішу презентацію України в цій державі, а надто в контексті проведення Олімпійських ігор у Токіо, запланованих на 2021 рік.

Ключові слова: культурна дипломатія України, культурна дипломатія Японії, українсько-японські культурні відносини, Україна, Японія, культурна дипломатія, публічна дипломатія, політика «м'якої сили».

Попри географічну віддаленість нашої держави від Японії та складну історію державотворення в Україні, українсько-японські контакти було започатковано ще наприкінці XIX – на початку XX століття за трьома напрямками. По-перше, у 1885 р. в Одесі перебувала японська місія, там само 1892–1909 рр. і 1925–1934 рр. працювало Японське імперське консульство. По-друге, у першій половині XX століття українці встановили контакти з японцями на Далекому Сході, а саме в Зеленому Кліні – українській колонії, що охоплювала територію Приморщини й Амурщини, а також Маньчжурії (сучасний Китай). По-третє, відомо, що в 1917 р. Посольство Японії в Петрограді направило дипломатичну та військову місії до Києва, а в 1918 р. українця Б. Воблого Уряд УНР призначив уповноваженим у Японії. Протягом 1920 р. тривало листування між представниками УНР та японськими дипломатами в Європі.

Нині Україна та Японія розвивають відносини «глобального партнерства» та поглиблюють співпрацю за всіма напрямками двосторонньої взаємодії. Завдяки візитам президентів України Л. Кучми, В. Ющенка, В. Януковича, П. Порошенка, В. Зеленського до Японії, а також візиту Прем'єр-міністра С. Абе до України обом сторонам вдалося встановити стабільний діалог на найвищому рівні. Розвивають економічні зв'язки: загальний обсяг двосторонньої торгівлі у 2019 р. досяг 1 млрд 235 млн дол. У 2012 р. підписано Угоду про співробітництво у сфері поліпшення після-аварійного реагування на надзвичайні ситуації на атомних електростанціях. У контексті тимчасової окупації Криму 2014 р. Японія підтримує територіальну цілісність і суверенітет України. У 2016 р. започатковано консультації з кібербезпеки, а у 2018 р. підписано Меморандум щодо співробітництва та обмінів у сфері оборони. У 2017 р. проведено «Рік Японії в Україні», а у 2019 р. – «Дні української культури» в Японії.

На тлі розбудови міждержавних відносин очевидним є глибоке взаємне зацікавлення українського та японського народів в історії, традиціях, побуті й культурі одне одного. В Україні мають попит японська література, манга, аніме, традиційні бойові мистецтва, кулінарія тощо. Японські студії та вивчення японської мови впроваджено в університетах Києва, Дніпра, Львова, Одеси, Харкова. З іншого боку, в Японії останніми роками більшає кількість публікацій про Україну, серед останніх: «Міжнародні відносини Чорноморського регіону» за редакцією С. Муцусіки (2017 р.); «65 глав для ознайомлення з Україною» за редакцією Х. Мічітаки та Й. Харари (2018 р.); «Перегляд мапи світу» С. Кітаоки (2019 р.); «Сучасна історія ядерного роззброєння: Північна Корея, Україна та Іран» Т. Сегави (2019 р.); «Український фанбук» Т. Хірано (2020 р.). Японська аудиторія дедалі більше відвідує українські культурні заходи. Українська вишиванка, борщ і гопак стають символами, які впізнає пересічний японець.

Дружні відносини між Україною та Японією, спорідненість народів у контексті аварій на АЕС, спільні цінності – демократія, верховенство права, ринкова економіка та свобода слова, а також спільні цілі в культурно-гуманітарній сфері сприяють розвитку культурної дипломатії, яка відіграє важливу роль у зміцненні українсько-японських відносин, поглиблює взаєморозуміння між народами та забезпечує формування позитивного іміджу України в Японії та Японії в Україні.

Поняття «культурної» та «публічної» дипломатії. Професор Гарвардського Університету Дж. Най досліджує культурну дипломатію, зазначаючи, що культура, цінності та правильна політика є основою «м'якої сили», яку він вважає ефективнішою для досягнення цілей держави на міжнародній арені та протиставляє «жорсткій силі», в основі якої примус і військові заходи чи пряма оплата [1].

Участь другого секретаря Посольства України в Японії Біолетти Удовік в «Tokyo Kimono Show 2019» (Токіо, 2019 р.)

Participation of Second Secretary of the Embassy of Ukraine in Japan Violetta Udovik in the «Tokyo Kimono Show 2019» (Tokyo, 2019)

Інститут культурної дипломатії (м. Берлін) визначає культурну дипломатію як комплекс дій, заснованих на обміні ідеями, цінностями, традиціями й іншими аспектами культури для зміцнення відносин, поглиблення соціокультурної співпраці, забезпечення національних інтересів. Зазначають, що культурну дипломатію може реалізовувати держава, представники приватного сектору чи громадянського суспільства. Інститут також пропонує визначення «культурних амбасадорів» як осіб, які взаємодіють із різними культурами та популяризують культурні обміни в таких сферах, як мистецтво, спорт, література, музика, наука, бізнес, економіка тощо [2].

Професор Університету Аояма Їакуїн і колишній президент Японської фундації (2003–2011 рр.) К. Огура визначає культурну дипломатію як «використання культурних засобів для посилення політичного впливу нації». Він відрізняє цей термін від публічної дипломатії, яка, на його переконання, має «чітко визначену політичну мету» і «спрямована на конкретні задалегідь визначені цілі». Культурна ж дипломатія має ширші завдання, пов'язані з поліпшенням іміджу нації [3].

Культурна дипломатія України. Можна стверджувати, що витоки української культурної дипломатії сягають часів Русі. Три доньки Ярослава Мудрого стали королевами в різних країнах. Анна стала дружиною французького короля Генріха I, а після його смерті керувала Францією як регентка до повноліття свого сина короля Філіпа. Друга донька – Єлизавета – була одружена з норвезьким королем Харальдом Сміливим, а тре-

тя – Анастасія – з угорським королем Андрієм [4]. Усі вони мали важливу місію не лише з погляду започаткування політичних зв'язків із зазначеними європейськими країнами, а й щодо ознайомлення інших країн з історією та культурою Русі. У Франції та Угорщині було встановлено пам'ятники, присвячені зазначеним видатним українкам, у зв'язку з важливою роллю, яку вони відіграли в суспільно-політичному житті цих країн.

У часи УНР Голова Директорії С. Петлюра ініціював створення одного з перших українських культурних продуктів: дав наказ одному з найвідоміших тоді диригентів О. Кошиці організувати капелу для закордонної подорожі. 5 січня 1919 року проект Закону про європейські гастролі Української республіканської капели був готовий. 23 січня його затвердила Рада народних міністрів, а 24 січня – Директорія УНР. Хор мав державну підтримку й фінансування. Його дипломатичним призначенням були Париж та інші країни Західної Європи, там він мав презентувати українську музичну культуру. За два роки (з травня 1919 р. до травня 1921 р.) Українська республіканська капела як культурна представниця УНР дала понад 200 концертів у 45 містах 10 країн Західної Європи. Саме під час цих гастролей було презентовано всесвітньо відомий «Щедрик», який став дипломатичною зброєю УНР у боротьбі за незалежність від Росії [5].

У радянський час Україна не мала своєї зовнішньої політики, проте стала однією із засновниць ООН у 1945 р., а в 1954 р. – членкинею ЮНЕСКО. Культурно-гуманітарні відносини України з іншими державами налагоджували через створення інституту міст-побратимів, участь представників України в міжнародних літературних конкурсах, проведення гастролей театру та балету, а також неурядовими контактами, зокрема пов'язаними з Чорнобильською трагедією.

Нині культурну дипломатію України реалізують у межах загальної культурно-гуманітарної політики, з використанням комплексу заходів культури, мистецтва, освіти, інформаційної політики, публічної дипломатії, захисту прав і свобод людини, для забезпечення національних інтересів України та її громадян на міжнародній арені.

У 2014 р. після Революції Гідності й тимчасової окупації Криму з боку Росії, а також із початком російсько-української війни на Донбасі культурна політика України зазнала великих змін. Основними завданнями для нашої держави – окрім поширення позитивного іміджу України, створення унікального українського культурного продукту, розвитку міжнародної співпраці у сферах культури, освіти та туризму, а також надання підтримки українській діаспорі й сприяння поширенню вживання української мови у світі – стали такі нові виклики, як протидія дезінформації та гібридним загрозам, адекватне висвітлення історії України, захист прав людини й охорона культурної спадщини на окупованих територіях, роз'яснювальна робота щодо досяг-

нень і викликів України, зокрема щодо політики деокупації Криму та Донбасу, визволення політичних в'язнів, залучення міжнародної допомоги тощо.

Щоб реалізувати зазначені вище цілі, у 2014 р. в Україні було засновано Український інститут національної пам'яті. У 2015 р. у структурі МЗС України створено Управління публічної дипломатії (тепер – Департамент комунікацій та публічної дипломатії), обов'язки якого: 1) розвивання відносин із громадськістю, громадськими об'єднаннями й медіа інших країн та України; 2) реалізування іміджевих, інформаційних і культурних проєктів України за кордоном; 3) координування заходів інших органів виконавчої влади в цих сферах. У 2016 р. було засновано Український інститут книги, а у 2017 р. до структури Міністерства культури України ввели Український культурний фонд, який підтримує інтегрування української культури у світовий простір.

Того ж року було створено Український інститут, основне завдання якого полягає в покращенні розуміння та сприйняття України у світі, розвитку її культурних зв'язків з іншими країнами. Згідно зі стратегією Українського інституту на 2020–2024 рр. розширення його діяльності в Японії попередньо заплановано на 2021 р.

Академічні обміни координує Український державний центр міжнародної освіти, заснований у 2003 р.

Основні програми України:

- «Ukraine Now» – єдиний бренд України для популяризування позитивного іміджу у світі, створений за ініціативи Міністерства інформаційної політики України у 2017 р. та затверджений у 2018 р.;
- діяльність культурно-інформаційних центрів у складі українських дипломатичних установ за Указом Президента України від 20.02.2006 р. № 142/2006, а також культурно-гуманітарна діяльність посольств;
- проведення заходів у межах бюджетної програми МЗС України «Фінансова підтримка забезпечення міжнародного позитивного іміджу України, забезпечення діяльності Українського інституту й здійснення заходів щодо підтримки зв'язків з українцями, які проживають за межами України»;
- інформаційні кампанії та заходи МЗС України з актуальних питань, зокрема Голодомору, участі України в Другій світовій війні, Революції Гідності, окупації Кримського півострова тощо;
- цифрова дипломатія МЗС України;
- програми Українського інституту: «Ukraine Everywhere», «Кулінарна дипломатія України», «Український сувенір», програма міжнародних резиденцій, довгострокова програма підтримки українських студій імені І. Лисяка-Рудницького;
- програми Українського інституту книги, зокрема програма перекладів «Translate Ukraine»;
- грантові програми Українського культурного фонду.

Ознайомлення учнів японського закладу дошкільної освіти з українською культурою та фольклором (Токіо, 2020 р.)

Introduction of Ukrainian culture and folklore to the students of the Japanese preschool (Tokyo, 2020)

Діяльність України у сфері культурної дипломатії засновано на таких актах, як Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», Закон України «Про культуру», Закон України «Про охорону культурної спадщини», Закон України «Про туризм», Положення про Міністерство закордонних справ, Концепція популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі, Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», Доктрина інформаційної безпеки України, Програма діяльності КМУ від 2019 р., Меморандум про співпрацю між КМУ та Світовим конгресом українців, Постанова КМУ «Про затвердження Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2020 року», Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту, Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року».

Розвиток культурної дипломатії в Японії. Слід зазначити, що в Японії почали розвивати культурну дипломатію наприкінці XIX ст. Її реалізовували через участь у всесвітніх виставках, зокрема в Парижі (1867, 1878, 1889, 1900 рр.) та у Відні в 1873 р. (Міністерство закордонних справ Японії, 2010). Також японську культуру представляли через систему консульських установ за кордоном: у 1897 р. Японське консульство в Одесі

відкрило експозицію японських товарів, зокрема й із традиційними культурними виробами (Павленко, 2015).

У 1898 р. МЗС Японії провело дослідження міжнародної преси щодо іміджу країни, а у 1904 р. японських спеціалістів К. Суемацу й К. Канеко направили до Європи та США для забезпечення формування позитивного реноме держави, зокрема під час російсько-японської війни. У 1920 р. МЗС Японії створило Департамент інформації, а у 1934 р. було засновано «Товариство міжнародних культурних відносин» [8, с. 186]. У 1938–1939 рр. для мінімізації антияпонських настроїв, пов'язаних із військовими діями Японії в Китаї, у Європі, зокрема в Польщі, Німеччині, Італії, та в США було проведено закордонне турне японського балету «Такарадзука» [9, с. 22–31].

Основний розвиток культурної дипломатії Японії був у період після Другої світової війни. К. Огура (2008) називає такі етапи у формуванні культурної політики Японії:

1) 1950–1960-ті: перетворення довоєнного образу Японії з «мілітаристської країни» на «миролюбну націю» через проведення таких культурних заходів, як чайна церемонія та «ікебана» (мистецтво аранжування квітів), а також завдяки вступу Японії до ЮНЕСКО у 1951 р.;

2) кінець 1960-х – початок 1970-х: у цей період, а надто після проведення Олімпійських ігор у Токіо в 1964 р., акцентування на іміджі «мирної Японії» та посилення її міжнародного статусу економічно розвиненої держави. Було забезпечено розбудову культурних інституцій: у 1968 р. засновано Агентство з питань культури, яке є спеціалізованим органом Міністерства освіти, культури, спорту, науки й технологій Японії; у 1972 р. створено Японську фундацію – урядову організацію, яка працює у сфері культури й освіти.

3) 1980-ті – початок 1990-х: популяризування образу Японії як «відповідальної, поважної та безкорисливої» держави, яка прагне підтримувати глобальний мир, розквіт і безпеку невійськовими засобами. У цей період було започатковано «JET Programme», метою якої є запрошення викладачів іноземних мов і координаторів міжнародних обмінів до Японії для її подальшого інтернаціоналізування.

4) 1990-ті: популяризування постмодерністської культури, зокрема аніме, манґи, японської моди й попмузики;

5) 2000-ні – культурні обміни для побудови миру.

Варто зазначити, що у 2000-ні рр. було посилено роль МЗС Японії у впровадженні культурної дипломатії: 2004 р. у межах структурної реформи МЗС створено відділ публічної дипломатії та засновано Раду з питань сприяння культурній дипломатії; у 2007 р. зазначене міністерство презентувало міжнародний конкурс манґи «Japan International MANGA Award».

Важливу роль у впровадженні культурної політики також відіграють Кабінет міністрів Японії, Міністерство економіки, торгівлі й промисловості, Міністерство внутрішніх справ і комунікацій, Управління Імператорського двору Японії.

На сучасному етапі Японська держава застосовує дипломатію м'якої сили за такими напрямками [10]:

- культура (впровадження таких програм, як «Cultural Projects of the Diplomatic Missions Overseas», «Japan Brand Program», «Japan House», надання культурних грантів, а також проведення культурних заходів, присвячених річницям встановлення дипломатичних відносин із різними країнами світу);

- спорт (проведення міжнародних спортивних заходів у Японії на кшталт Чемпіонату світу з регбі 2019 р. та Олімпійських ігор у Токіо; впровадження програми «Sport for Tomorrow»; заснування в межах урядової ініціативи «Host Town» культурних обмінів із містами, де планують проведення тренувань національних збірних напередодні Олімпійських ігор);

- інтелектуальні й студентські обміни, зокрема, завдяки грантам Міністерства освіти, культури, спорту, науки й технологій Японії та програмам Японської фундації;

- співпраця з ЮНЕСКО, збереження матеріальних і нематеріальних культурних надбань, розвиток Конвенції про охорону світової культурної і природної спадщини;

- просування позитивного іміджу Японії для збільшення кількості іноземних туристів, діяльність Японської національної туристичної організації.

Достатньо розвинутою є законодавча база діяльності Японії у сфері культури, яка містить такі документи: Основний акт про культуру та мистецтво; Основний план просування культури й мистецтва; Закон про сприяння культурно-мистецькій діяльності осіб з інвалідністю; Закон про сприяння культурі Аїну (корінне населення Японії); Закон про охорону культурних цінностей; Закон про сприяння проведенню фестивалів міжнародного культурного обміну; Закон про сприяння міжнародному співробітництву з охорони культурної спадщини за кордоном; Закон про сприяння в представленні закордонного мистецтва в Японії; Акт про популяризування ієрогліфічної культури; Основний план сприяння туризму; Нова стратегія туризму для активізації японської економіки та ін. [11].

Історія українсько-японських культурних відносин. Розвиткові культурних контактів між Україною та Японією сприяла українська театральна трупа К. Кармелюка-Каменського, яка 1915 р. відвідала міста Токіо, Йокогами, Кобе й Камакурі. Відомо також, що на початку ХХ ст. у Японії

навчався й працював письменник українського походження В. Єрошенко, який публікував розповіді й алегоричні казки японською мовою. Ще один українець – В. Королів-Старий – мандрував країнами світу й на початку літа 1914 року приїхав із Шанхая до японського міста Нагасакі [12]. З 1928-го протягом 18 років у Японії проживав видатний український піаніст Л. Сирота – уродженець Кам'янця-Подільського, який виступав із концертами й очолював відділення фортепіано Імператорської академії Уено в Токіо [13].

За СРСР співпраця між Україною та Японією була за трьома напрямками. По-перше, у 1965 р. було встановлено побратимські зв'язки між Одесою та Йокогамою, а у 1971 р. – між Києвом і Кіото. З 1972 р. налагоджено співпрацю кіотської балетної школи «Terada Ballet Art School» із Київським хореографічним училищем. А син засновників кіотської школи, Н. Терада, учився балету в Україні – нині він соліст Національної опери України й художній керівник зазначеного київського училища, який, зокрема, усіляко сприяє популяризуванню українського балету в Японії. За вагомі досягнення в професійній діяльності у 2003 р. йому присвоєно почесне звання «Заслужений артист України» [12, с. 206].

По-друге, спільний інтерес зростає завдяки вивченню літератури. В Японії з Україною ознайомлювалися через твори видатного українського письменника Т. Шевченка, що їх переклали такі дослідники, як А. Танака, Т. Сібуя та С. Комацу. Останній у 1948–1985 рр. видав близько 20 публікацій, присвячених Т. Шевченку [12, с. 195]. У межах культурних обмінів у 1961 р. О. Гончар відвідав Японію як голова радянської групи для участі в Токійській конференції письменників. У 1972 р. український науковець Н. Ліпецький опублікував у Нью-Йорку японську поетичну збірку «Пісні далекого острова» українською мовою. І. Дзюба переклав українською мовою твори О. Кенсабуоро, Н. Сосекі, К. Абе та ін.

По-третє, варта уваги співпраця в неурядових проектах через допомогу чорнобильцям. Зокрема, було створено Чорнобильський фонд допомоги, Чорнобильський фонд Японії, Чорнобильський фонд солідарності й Чорнобильський дитячий фонд, які розпочали надавати допомогу постраждалим від аварії [14, с. 12–13].

Культурна дипломатія незалежної України в Японії. Після здобуття незалежності України нашу державу в Японії представлено завдяки проведенню гастролей художніх колективів та артистів, фестивалів української культури, виставок і лекцій, а також шляхом забезпечення участі представників України в міжнародних конкурсах, мистецьких і спортивних заходах. Двосторонні відносини між Україною та Японією у сфері культури регулює Угода між Урядом Японії та Урядом СРСР про культурні зв'язки від 1986 р.

Музичні й балетні гастролі. Важливою подією в історії розвитку культурних відносин із Японією стали гастролі в цій країні Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені П. Вірського у 2000 р. та 2003 р. Організувала й спонсорувала турне японська Концертна асоціація «Мін-он» [12, с. 205]. Такі події зазвичай мають великий резонанс і представляють не тільки таланти українських виконавців, а й українську самобутню культуру.

Традиційним став приїзд в Японію Національного академічного театру опери та балету України імені Т.Г. Шевченка. Уперше артисти показали своє мистецтво японцям у 1988 р., а із середини 2000-х гастролюють туди постійно. Під час останньої вистави на початку 2020 р. було представлено не тільки світові хіти балетного мистецтва, а й український гопак, що дало змогу японській аудиторії вкотре відчувати традиції та колорит нашої держави.

Щорічно в Японії виступають українські музиканти й художні колективи. Поміж них, зокрема, варто назвати видатного українського композитора та піаніста В. Сильвестрова, піаніста О. Гринюка, всесвітньо відомого українського скрипаля О. Крису [15], а також народний ансамбль танцю «Барвінок», Харківський дитячий балетний театр, Вокально-інструментальний ансамбль «Кобза».

Водночас слід відзначити колективи класичної музики: Академічний симфонічний оркестр Національної філармонії України на чолі з диригентом народним артистом України М. Дядюрою, Київський камерний оркестр під керівництвом В. Кофмана, Струнний квартет імені М. Лисенка, Національний камерний ансамбль «Київські солісти» під керівництвом диригента Б. Которовича, Одеський і Донецький оперні театри [12, с. 206].

Велика кількість прихильників класичної музики й балету в Японії, а також високий рівень залученості японської аудиторії до гастролей українських колективів свідчать, що такі заходи є ефективними у формуванні позитивного іміджу України. З огляду на зазначене, застосування елементів українського традиційного танцю та музики українських композиторів до програми таких виступів, а також поширення під час концертів інформації про Україну можуть значно покращити розуміння й упізнаваність України серед японського населення.

Традиційне та сучасне мистецтво. У сфері мистецтва можемо пригадати експозицію «Нескінченність Храму Тодайдзі» в Нара у 2002 р., на якій було представлено картини й скульптури українських митців С. Савченка, Р. Романишина, М. Журавля, І. Ромашка. У 2011–2012 рр. у національних музеях префектур Хіросіма та Яманасі провели виставку «Скарби України», у межах якої презентовано скіфське золото. У травні 2018 року на артярмарку «Tokyo International Art Fair» представлено роботи Д. Грека, Є. Зігури, Р. Мініна й О. Тістола [16]. У вересні 2019 року українські митці М. Вайсберг, О. Джураєва, О. Сиса, Б. Сорока, З. Скоропадченко, О. Стра-

тійчук за підтримки Посольства України в Японії взяли участь у 104-му артсалоні «Нікатен» найстарішої японської асоціації митців «Ніка», який традиційно проходить у Національному артцентрі м. Токіо.

За сприяння посольства забезпечено участь українських художників у міжнародних мистецьких подіях Японії. У березні 2019 року З. Скоропадченко взяла участь у міжнародній артвиставці «World Art Tokyo», яку було проведено у виставковому центрі «Tokyo International Forum» під час найбільшої в Японії комерційної мистецької виставки «Art Fair Tokyo». З. Скоропадченко представила роботи із серії «TORSO», які неодноразово було показано в Європі, зокрема в Брюсселі, Лондоні й Парижі.

Протягом квітня – травня 2019 року Україна брала участь у «Фестивалі коропів», також відомому як «Фестиваль хлопчиків», що проходить у торговельному центрі «Tokyo Midtown» у японській столиці. Нашу державу на фестивалі представив сучасний український художник Р. Мінін, за дизайном якого виготовлено одного з японських коропів. На коропі зображено українського козака та мантру «From the East to the West all must know you are the best», присвячену темі здорового дорослішання дітей.

У травні – вересні 2020 року за сприяння посольства проведено перший віртуальний захід – виставку української художниці З. Скоропадченко «Сумо. Життя чемпіона», присвячену 80-річчю з дня народження великого японського сумоїста українського походження Івана Боришка, або Тайхо Кокі [15].

Специфіка організації роботи суб'єктів мистецької діяльності в Японії, зокрема музеїв і галерей, полягає в тому, що виставкові заходи планують на 3–5 років наперед, що не збігається з практикою затвердження бюджетних коштів в Україні. У зв'язку із цим важливим інструментом популяризування українського мистецтва є акцент на розвитку довгострокових партнерських відносин із місцевими мистецькими, культурними й урядовими організаціями, які мають потужності для сприяння в представленні робіт іноземних художників.

Культурні місячники. Окремим механізмом культурної співпраці є проведення місяців, тижнів і днів української культури. У 2006 р. Міністр культури і туризму України І. Ліховий відвідав Токіо для участі у відкритті першого в історії українсько-японських культурних зв'язків «Місячника української культури в Японії», що тривав упродовж жовтня – листопада 2006 року за участю провідних мистецьких колективів України.

З 21 до 30 листопада 2018 року тривав «Тиждень України» в Токіо, який організувало наше посольство. Під час заходу проведено виставку українського народного мистецтва, презентацію про Україну, показ стрічки «Дякую», майстер-класи з виготовлення ляльок-мотанок та української традиційної вишивки, а також концерт українсько-японської дружби.

З вересня до грудня 2019 року Посольство України в Японії в співпраці з Мистецькою асоціацією «Японія – Україна» на чолі зі скрипалькою Ч. Савадою, українською спільнотою «Краяни» (м. Токіо) та «Українсько-японською культурною асоціацією» (м. Нагоя) провело «Дні української культури» в містах Токіо, Йокогама, Нагоя та Кіото. Під час зазначеного заходу проведено майстер-класи петриківського розпису за участі української народної майстрині Г. Назаренко; виставку робіт українських художників в артсалоні «Нікатен»; фешн-шоу в українському стилі в токійському коледжі «Bunka Fashion College»; виставку українського традиційного вбрання й старовинних рушників із колекції О. Скрипки; покази стрічок «Дякую», «Книга-мандрівка. Україна», «Зима у вогні», «Кіборги» в містах Токіо та Йокогама; концерти української класичної музики за участі віртуозок фортепіано й сопілки з Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка А. Іванюшенка та Б. Корчинської, а також японської скрипальки Ч. Савади; фестиваль «Українське Різдво»; майстер-клас українських страв у м. Нагоя [15].

Концерт української класичної музики (Токіо, 2019 р.). Зліва направо: А. Іванюшенка, Ч. Савада, О. Степанюк, Б. Корчинська, В. Удовік

Concert of Ukrainian classical music (Tokyo, 2019). From left to right: A. Ivanyushenko, C. Sawada, O. Stepaniuk, B. Korchynska, V. Udovik

Систематичне проведення заходів із представлення української культури дає змогу зміцнювати наявні партнерські відносини, а також активно залучати нову аудиторію. Розголос таких подій потребує тісної співпраці з українськими та японськими ЗМІ, а також із культурними, економічними й академічними колами країни перебування. Усебічне й комплексне представлення України, як-от на виставках, концертах, презентаціях

ях і майстер-класах, дає змогу цільовій аудиторії відчутти самотність України й ствердити належність багатьох традиційних елементів саме українській культурі, а не будь-якій іншій.

Культурна співпраця в контексті аварій на АЕС. Надзвичайно вплинули на розвиток культурних зв'язків трагедії, що сталися на атомних електростанціях у Чорнобилі й Фукусімі. Бажання українського та японського народів допомогти один одному в подоланні фізичних і психологічних наслідків цих подій спонукає культурних діячів обох країн шукати шляхів самовираження через презентування культурно-гуманітарних проєктів, пов'язаних із цією тематикою. З 2011 р. українська оперна співачка та бандуристка, солістка Токійської опери Фудзівара О. Степанюк дає благодійні концерти для підтримання дітей Фукусіми, які постраждали від цунамі й землетрусу [17].

Проєкт «Мир на крилах», який започаткувала українська бандуристка Н. Гудзій, реалізовано в березні 2015 року в початковій школі м. Коріяма в префектурі Фукусіма. У його межах проведено благодійний концерт, а також обмін паперовими журавликами від українських і японських дітей із посланнями миру й недопущення повторення атомних трагедій [10, с. 207].

У контексті відзначення 5-х роковин аварії на АЕС «Фукусіма-1» та 30-х роковин аварії на Чорнобильській АЕС у 2016 р. в приміщенні Посольства України в Японії провели авторську виставку емакімоно (ілюстрований сувій паперу) З. Скоропадєнко, а в березні 2018 року в посольстві було відкрито спільну виставку З. Скоропадєнко та японського художника з Фукусіми Т. Судзуки «Chornobyl and Fukushima Landscapes and Flowers», метою якої є передати красу територій, які постраждали від аварій на АЕС, та підтримати прагнення до найскорішого їх відновлення.

У 2016 р. у місті Сома префектури Фукусіма було встановлено скульптуру З. Скоропадєнко «The Hope» («Надія») на знак підтримки постраждалих від цунамі й атомної катастрофи на Фукусімській АЕС. 26 квітня 2019 року таку скульптуру відкрито в Українському національному музеї «Чорнобиль» у Києві під час відзначення 33-ї річниці аварії на Чорнобильській АЕС [15].

Реалізація культурних проєктів, пов'язаних із Чорнобилем і Фукусімою, підкреслюють спорідненість японського й українського народів, допомагають поглибити міжкультурну комунікацію та посилити людські обміни.

Кінематограф. Український кінематограф у Японії представлено завдяки адаптаціям серіалів, випуску стрічок у прокат та участі українських режисерів у міжнародних кінофестивалях, що проходять у країні вранішнього сонця.

У 2016 р. найбільший японський телеканал «NHK» і українська компанія «FILM.UA Group» уклали угоду про придбання прав на адаптування серіалу «Нюхач» в Японії. Серіал було презентовано того ж року, а головного героя виконав один із найвідоміших акторів Японії – Х. Абе [18].

У 2019 р. український фільм-мюзикл О. Дем'яненко «Гуцулка Ксеня» отримав гран-прі на кінофестивалі «Atami Film Festival 2019», а стрічку «Атлантида» В. Васяновича було відзначено спеціальним призом журі на Токійському міжнародному кінофестивалі. Того ж року Посольство України в Японії провело показ стрічки «Кіборги» в м. Йокогама [15]. На 2020 р. заплановано прем'єру фільму «Ціна правди» про Голодомор 1932–1933 рр. в Україні.

Японською мовою доступні такі українські стрічки, як «Тіні забутих предків», «Кіборги», «Плем'я», «Позивний “Бандерас”», «Майдан», «Сторожова застава», «Микита Кожум'яка» тощо.

Попри зазначене вище можна вважати, що потенціал українського кінематографа в Японії на цьому етапі не є достатньо розкритим. Тому на додаток до підтримки, яку надають японським дистриб'юторським компаніям та українським режисерам для участі в конкурсах, важливу роль у розповсюдженні українського кіно в Японії могло б відіграти державне сприяння перекладу стрічок японською мовою для їх показу під час заходів закордонних дипломатичних установ України, культурних асоціацій та організацій діаспори.

Співпраця в межах Олімпійських ігор. В Японії добре знають таких українських спортсменів, як С. Бубка, А. Шевченко, Я. Клочкова, О. Верняєв, І. Дерюгіна. Розвивається співпраця в царині сумо: український борець С. Соколовський, який переміг на європейському чемпіонаті із сумо у 2017 р. та посів друге місце на Чемпіонаті світу із сумо в США у 2018 р., вступив до Федерації сумо Японії [19]; а у 2019 р. українська команда сумо взяла участь у Турнірі імені Хакухо в Токіо. На Чемпіонаті з карате в Токіо 2019 р. пролунали імена українських каратистів А. Терлюги й С. Горуна, які завдяки своїм перемогам здобули право участі в Олімпійських іграх у Токіо [15].

Підписано угоди щодо організування тренувальних таборів збірної України напередодні Олімпійських ігор, зокрема Федерації легкої атлетики України в м. Касіхара (префектура Нара), Федерації карате у м. Хіно (префектура Токіо), федерацій плавання й синхронного плавання в м. Амагасакі (префектура Хіого), команди з голболу в м. Саппоро (префектура Хоккайдо). Завдяки урядовій програмі «Host Town» у зазначених регіонах розпочато іміджеві проекти з представлення України [15].

Проведення Олімпійських ігор надає додаткові можливості для просування культурної дипломатії України в Японії. У 2018 р. у м. Токіо було презентовано японське кімоно з українськими мотивами, створене за сприяння Посольства України в межах проекту «Imagine Oneworld Kimono Project», метою якого є презентування кімоно з національними мотивами різних країн світу під час Олімпійських ігор. Основні символи, використані в дизайні, – соняхи, писанки, лелеки, булава й пам'ятник Володимирі Великому.

Український борщ японського приготування на знак подяки другому секретареві Посольства України в Японії Віолетті Удовік за проведену лекцію про Україну (м. Хіно, 2019 р.)

Tasting of Ukrainian borsch prepared by the Japanese side as a sign of gratitude to Second Secretary of the Embassy of Ukraine in Japan Violetta Udovik for the delivered lecture on Ukraine (Hino, 2019)

Олімпійські ігри – це не тільки співпраця за лінією спорту, а й можливість представити Україну й започаткувати культурні зв'язки з регіонами Японії, які триватимуть поза межами проведення зазначених міжнародних змагань. Із цієї причини очікують, що інституції України, пов'язані у своїй діяльності з Японією та культурною дипломатією, зможуть утілити офлайн та онлайн заходи під час проведення Олімпійських ігор у 2021 р.

Інші іміджеві проєкти. Регулярно представлено фотовиставки про Україну з туристичної та історичної тематики в бізнес-центрах, громадських і навчальних закладах Японії. Зокрема, з 26 вересня до 30 жовтня 2018 року організовано фотовиставку про Україну з нагоди 27-ї річниці незалежності України в бізнес-центрі м. Токіо «World Trade Center Building». Було представлено популярні туристичні місця, історичні пам'ятки, краєвиди, традиційні вироби, національні страви. Виставки щодо подій Революції Гідності, подвигу Героїв Небесної Сотні й Голодомору проведено в містах Токіо, Цукуба, Кобе, Касіхара.

З 2018 р. за сприяння Посольства України в Японії забезпечено участь представників нашої держави в таких міжнародних культурних фестивалях: «Global Citizen Festa in Odawara» (м. Одавара, префектура Канагава), «Tokyo Tower Arts Festival» (м. Токіо), «Minato City World Carnival» (м. Токіо), «Global Festa Japan» (м. Токіо) [15].

Посилено культурну співпрацю з такими громадськими організаціями Японії, як «Friendship Exchange Council» (м. Токіо), «International Artist Association» (м. Токіо), Мистецька асоціація «Японія – Україна» (м. Йокогама), «Японсько-мистецька асоціація культурного обміну» (м. Осака).

Академічна співпраця. Станом на червень 2019 року, за даними Міграційної служби Японії, у країні перебувало 104 студенти, 30 викладачів і 8 дослідників з України [20].

В академічній сфері налагоджено взаємодію між університетами. Київський національний університет імені Тараса Шевченка активно співпрацює з університетами Японії, а саме Рюоку (м. Кіото), Тенрі (м. Нара), Цукуба (м. Цукуба), Аояма Гакуїн (м. Токіо).

У 2002 р. укладено угоду між Київським національним торговельно-економічним університетом і Університетом Сока, у 2003 р. – між Національним аграрним університетом України й Токійським аграрним університетом, у 2004 р. – між Національним університетом «Львівська політехніка», Львівським банківським інститутом Національного банку України, Львівським національним університетом ім. І. Франка, Київським інститутом східної лінгвістики і права й Судзукським міжнародним університетом [12, с. 199].

У 2010 р. формалізовано Угоду про співпрацю, що зокрема передбачає обмін студентами та науковцями, між Київським національним університетом імені Т. Шевченка й Осацьким університетом економіки й права. У 2014 р. Інститут агроєкології і природокористування НАН України уклав договір про співпрацю з Університетом Кобе. У 2017 р. у Львівському національному університеті імені Івана Франка врочисто відкрили «Global Japan Office» – представництво Токійського університету іноземних мов. У 2018 р. за сприяння Посольства України підписано Угоду про академічний обмін та співпрацю між Тоямським університетом міжнародних досліджень та Одеським національним університетом імені І.І. Мечникова [15].

Посол України в Японії та інші представники посольства проводять лекції та фестивалі української культури в провідних університетах Японії. Організовано засідання Асоціації українців Японії на чолі з професором Університету Кобе Гакуїн Й. Окабе двічі на рік.

Українську мову наразі викладають як факультатив у Токійському університеті іноземних мов. Українські студії є в Токійському університеті, університетах Хоккайдо, Васеда, Кобе Гакуїн, Кейо, Мейдзі Гакуїн тощо. Запроваджено курси української мови в МЗС Японії.

Подальшому розвитку досліджень про Україну сприятиме забезпечення японських навчальних закладів літературою про Україну, розповсюдження матеріалів про Україну японською мовою, проведення спільних семінарів, лекцій і конференцій, запрошення японських професорів

до України, підписання нових угод про академічні обміни, а також надання сприяння у виведенні досліджень про Україну з кафедр, де традиційно вивчають Росію, та їх розвитку як незалежного напряму або елементу європейських студій. Розповсюдженню української мови сприяло б спрямування до Японії викладачів української мови й заснування безкоштовних курсів для охочих.

Українська громада в Японії. За даними Міграційної служби Японії, станом на червень 2019 року в державі проживають 1876 громадян України, більшість з яких (882 особи) мають статус постійного резидента (Міністерство юстиції Японії, 2019).

Основні осередки української громади в Японії розташовано в м. Токіо та м. Йокогама в префектурі Канагава, м. Наґоя в префектурі Аїті, м. Кіото й м. Осака в регіоні Кансай. З 2005 р. в Токіо працює українська православна Місія Святого Юди (Тадея) в Японії. У 2009 р. неформальна українська спільнота «Краєни» в м. Токіо відкрила українську недільну школу «Джерельце», а у 2018 р. у м. Наґоя місцеві активісти з України згідно із законодавством Японії заснували «Японсько-українську культурну асоціацію». За ініціативи української громади в містах Токіо та Наґоя постійно влаштовують мегамарші у вишиванках. Є дні української культури й політичні акції на підтримку України. Плідною є співпраця громади з Посольством України в Японії.

Важливу роль у популяризуванні позитивного іміджу нашої держави в Японії відіграють бандуристки та «культурні амбасадорки» Оксана Степанюк, сестри Катерина й Наталія Гудзій, які проживають у країні вранішнього сонця.

Туризм. Туристичний потенціал України представлено на тематичних виставках Японії та заходах Посольства України. У 2010 р. Міністр культури і туризму України М. Кулиняк відвідав Японію для відкриття Українського стенду на Всесвітній туристичній виставці JATA WTF 2010 у м. Токіо. У 2017 р. держави-членкині ГУАМ разом із Україною представили спільний стенд на щорічному японському туристичному ярмаркові «Tourism Expo Japan 2017» [15].

Ексклюзивні тури до України організує японська туристична агенція «Jumbo Tours», а одна з найбільших агенцій «HIS» пропонує місцеві тури Україною. Деякі агенції на кшталт «Hankyu Kotsusha» пропонують регіональні тури за маршрутом Білорусь – Україна – Молдова.

Безвізовий режим, уведений для громадян Японії у 2005 р., безперечно, сприяє притоку японських туристів до України. Водночас брак прямого авіасполучення між Україною та Японією і поширення коронавірусної хвороби є викликами, з якими Україні необхідно впоратися з метою поліпшення її туристичної привабливості поміж японців.

Презентування Японії в Україні. Культурну дипломатію в нашій державі провадять Посольство Японії в Україні й Українсько-японський центр, а сприяють також програми Міністерства освіти, культури, спорту, науки й технологій Японії, Японської фундації та Японського агентства міжнародної співпраці.

Українсько-японський центр. У 2006 р. на базі Національного технічного університету України «КПІ» розпочав діяльність Українсько-японський центр, створений у межах Офіційної допомоги розвитку – програми японського МЗС.

Зазначений центр здійснює свою діяльність за такими напрямками: 1) організація курсів із вивчення японської мови; 2) запрошення до співпраці японських експертів, що сприятимуть реалізуванню спільних проєктів і програм; 3) заснування й забезпечення діяльності бібліотеки японської літератури (відеотеки, аудіотеки); 4) сприяння вивченню проблем розвитку за участю японських експертів; 5) створення курсів із вивчення ікебани, японської каліграфії, чайної церемонії, гри «го» (японські шахи); 6) проведення виставок у сфері освіти, науки, культури за участю японських партнерів; 7) організування бізнес-семінарів, семінарів із проблем співпраці трикутника наука – влада – промисловість, проблем енергозбереження тощо [21].

Українсько-Японський центр відіграє одну із центральних ролей у поширенні японської культури, традицій і мови в Україні.

Рік Японії в Україні. За результатами візиту П. Порошенка до Японії в 2016 р. було ухвалено рішення оголосити 2017-й «Роком Японії в Україні».

Зазначений захід за активної участі українських державних і приватних інституцій полягав у проведенні фестивалів японської культури, виставок, виступів японських артистів, майстер-класів, лекцій, спортивних змагань тощо. Серед основних подій можна зазначити: висаджування японських сакур на всій території України, яке організувало Посольство Японії; виставку японських традиційних ляльок «Окіагарі кобосі для Фукусіми: солідарність від України»; проєкт японського художника К. Міядзакі «Крізь стіни» («Over the Wall») зі створення муралів у Києві та Маріуполі; презентацію стилізованих під мангу картин про українських військових японської художниці Нацуме, а також проведення виставки «Уявний путівник: Японія» в Музейному комплексі «Мистецький арсенал» за участі Президента України П. Порошенка й Державного міністра закордонних справ Японії К. Накане.

Серед практичних результатів проведення «Року Японії в Україні» слід зазначити відкриття офісу Японського агентства міжнародної співпраці та спрощення процедури надання віз для українців [22].

Урядові програми Японії в освітній сфері. Просуванню японської м'якої сили в Україні сприяють програми японського уряду для фінансової під-

тримки українських студентів, дослідників і викладачів, які прагнуть навчатися в цій країні. Програми обміну фінансують дві японські установи, а саме Міністерство освіти, культури, спорту, науки й технологій та Японська фундація. Міністерство щорічно пропонує програми стажування за напрямками «Японська мова та японська культура», «Навчання в японському університеті», «Стажер-дослідник» і «Стажування для викладачів». Японська фундація, зі свого боку, розвиває програми за такими напрямками, як «Мистецтво й культурний обмін», «Навчання японської мови за кордоном», «Японські дослідження за кордоном та інтелектуальний обмін» [12, с. 199].

Культурні гранти. Іншим напрямом є надання грантів у сфері культури в межах Офіційної допомоги розвитку, що країна робить через Японське агентство міжнародної співпраці.

Станом на лютий 2018 року така допомога склала 4,9 млн дол. [19]. Було реалізовано проекти із закупівлі обладнання для театрів опери й балету, музичних шкіл, музеїв тощо. Культурні гранти, поміж інших, здобули Національна філармонія України (449 тис. дол.), Львівський національний академічний театр опери та балету імені С. Крушельницької (454 тис. дол.), Київський національний університет імені Тараса Шевченка (430 тис. дол.), Донецький національний академічний театр опери та балету ім. А. Солов'яненка (580 тис. дол.), Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М.В. Лисенка (430 тис. дол.) тощо [12, с. 185]. Також у 2019 р. Україна та Японія уклали міжурядову Угоду про надання гранту на закупівлю для Національної суспільної телерадіокомпанії України обладнання на суму понад 2 млн дол. [15].

Подальші перспективи співпраці. Безпроблемність двосторонніх відносин, розвиток співпраці на основі довіри й принципу взаємної допомоги та спільне популяризування універсальних цінностей як демократичних держав окреслюють позитивні перспективи щодо подальшого розвитку українсько-японських відносин у культурно-гуманітарній сфері, поглиблення міжкультурного діалогу й міжсуспільних обмінів.

Під час впровадження культурної дипломатії в Японії Україна має такі виклики, як географічна віддаленість, недостатні знання історії та культури України в японського населення, уявлення про Україну в окремих представників академічних та економічних кіл Японії через призму Росії та радянського минулого, різниця в підходах України та Японії до планування культурних заходів, брак українських ресторанів і культурного центру в японській столиці, тимчасова неможливість проведення культурних заходів і людських обмінів у зв'язку із поширенням COVID-19. Для розв'язання цих питань необхідно розробити комплексну стратегію та план дій із представлення культурної дипломатії України за кордоном та, зокрема, у Японії.

Фешн-шоу в українському стилі в «Bunka Fashion College» (Tokyo, 2019 р.)

Ukrainian-style fashion show at Bunka Fashion College (Tokyo, 2019)

Для України може бути цікавим досвід Японії у таких сферах, як розвиток суспільного мовлення на прикладі діяльності «Японської телерадіомовної корпорації»; створення Музею територій і суверенітету Японії, у якому презентовано історію «північних територій», що їх окупувала СРСР наприкінці Другої світової війни; ухвалення законодавства щодо захисту корінних народів Японії, заснування музею-скансену культури Аїну й написання посібників із вивчення айнської мови; створення регіональних брендів шляхом впровадження концепції «Yuru-kyara» (персонажі, створені для привернення уваги до якогось географічного району або організації) та стратегії розвитку внутрішнього туризму; реєстрування японської кухні як нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, а також заснування інституту «Living National Treasure» (термін на позначення осіб, сертифікованих як спеціалісти у сфері створення важливих нематеріальних культурних цінностей).

Висновки. Культурна співпраця, розпочата наприкінці XIX – на початку XX ст., заклала важливі передумови для розвитку в часи незалежності України. На сучасному етапі обом країнам удалося налагодити «комунікаційний міст» завдяки плідній співпраці з реалізування культурно-гуманітарних, освітніх і спортивних заходів. Стрімкий розвиток культурної та публічної дипломатії в Україні, інституціоналізація цього напряму роботи

на державному рівні й запровадження бюджетних програм заради втілення культурних проєктів відкривають додаткові можливості для забезпечення комплекснішого представлення України. Найвизначнішою подією в цьому контексті є заснування Українського інституту й ухвалення стратегії його розвитку в 2020–2024 рр., яка передбачає започаткування діяльності в Японії. Унікальним приводом для втілення цих планів є проведення Олімпійських ігор у Токіо, заплановане на 2021 р., та представлення України в межах «Культурної олімпіади». З огляду на поширення коронавірусної хвороби, доцільно забезпечити підготовку не тільки традиційних, а й віртуальних заходів для презентування туристичного потенціалу України та популяризування її позитивного іміджу в Японії.

1. Academy for Cultural Diplomacy (2013). *A lecture by Dr Joseph S. Nye. Distinguished Service Professor, Harvard University* [online]. Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=I0sUilwRstQ>. [in English]
2. Institute for Cultural Diplomacy (2020). *What is Cultural Diplomacy? What is Soft Power?* Retrieved from http://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy. [in English]
3. Ogoura, K. (2008). *Japan's Postwar Cultural Diplomacy*. Center for Area Studies. Working Paper № 1/2008 [online]. Available at: https://www.fu-berlin.de/sites/cas/medienordner/CAS-WP/cas-wp_no_1-08.pdf. [in English]
4. *Маценко Г.* Книга рекордів України. Людина і суспільство. У світі науки і техніки. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. 112 с.
5. *Пересунько Т.* «Симон Петлюра інтернаціоналізує українське питання піснею»: невідома історія триумфу «Щедрика» в Європі [Електронний ресурс] // Історична правда. 24 жовтня 2020. Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2020/01/28/156943/>
6. Ministry of Foreign Affairs of Japan (2010). *Nippon bankoku hakurankay e no miti* [Japan's Way to International Exhibitions]. [online]. Available at: https://www.mofa.go.jp/mofaj/annai/honsho/shiryo/banpaku/pdfs/banpaku_kai-setsu.pdf. [in Japanese]
7. *Павленко С.* (2015). Експозиція японських товарів при японському імперському консульстві в Одесі наприкінці XIX ст. як елемент іміджевої політики Японії [Електронний ресурс] // *Східний світ*. 2015. № 3. С. 27–36. Режим доступу: <http://oriental-world.org.ua/sites/default/files/Archive/2015/3/5.pdf>
8. *Gadjeva, N.* (2018). Japan's Public Diplomacy in Practice: The case of Bulgaria. *Ritsumeikan Kokusai Kenkyu*, Issue 32-1, pp. 179-202. [in English]
9. *Paku, S.* (2017). *Teikoku to sengo no bunka seisaku: butai no ue no nipponzo* [Cultural Policy in the Imperial and Postwar Period: the Image of Japan on the Stage]. Tokyo: Ivanami. [in Japanese]
10. Ministry of Foreign Affairs of Japan (2019). *Japan's Foreign Policy to Promote National and Global Interests. Diplomatic Bluebook 2019* [online]. Available at: <https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2019/html/chapter3/c030402.html>. [in English]
11. Agency for Cultural Affairs of Japan (2019). *Wagakuni no bunka seisaku* [Cultural Policy of Our State]. *White Book* [online]. Available at: https://www.bunka.go.jp/tokei_hakusho_shuppan/hakusho_nenjihokokusho/r01_bunka_seisaku/pdf/r1421859_00.pdf. [in Japanese]
12. *Удовік В.* Японсько-українські відносини (1991–2016 рр.): дис. ... канд. наук: 07.00.02, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. 2017.
13. *Бондаренко О.* (2020). 4 травня 1885 року народився великий піаніст Лео Сирота [Електронний ресурс] // Рідна країна. 2020. Режим доступу: https://ridna.ua/2020/05/4-travnya-1885-roku-narodyvsya-velykyj-pianist-leo-syrotat/?fbclid=IwAR1qhezTDSHaWw5qoE1UBQgf6mlxmbnLRC20PhQ0fS_d-B-AoTID6M31si0
14. *Udovik, V.* (2012). *Nikhon to ukuraina to no sogo kankeysj* [History of Ukrainian-Japanese Mutual Relations]. Master's thesis. University of Tokyo. [in Japanese]
15. Посольство України в Японії [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://japan.mfa.gov.ua/>
16. *Брайловская Г.* New Now Gallery представить українське мистецтво на Tokyo International Art Fair [Електронний ресурс] // Інформаційно-аналітичний портал «In-Art». 25 травня 2018. Режим доступу: <http://be-inart.com/post/view/2573>.

17. Оперна співачка Оксана Степанюк: мене визнали кращою в головній ролі в японській драмі [Електронний ресурс] // Літературна Україна. 30 квітня 2020. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3014329-опера-співачка-оксана-степанюк-в-токіо-мене-визнали-кращою-в-головній-ролі-в-японській-драмі.html>
18. Формат українського серіалу «Нюхач» продано в Японію [Електронний ресурс] // FILM.UA Group. 1 жовтня 2015. Режим доступу: <https://film.ua/uk/news/1366>
19. Посольство Японії в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.ua.emb-japan.go.jp/itprtop_uk/index.html
20. Ministry of Justice of Japan (2019). *Zairyu gaikokudzin tokei* [Statistics on Foreigners Staying in Japan]. [online]. Available at: http://www.moj.go.jp/housei/toukei/toukei_ichiran_touroku.html. [in Japanese]
21. Українсько-японський центр [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://kpi.ua/uajc>.
22. Udovik, V. (2018). Ukuraina ni okeru nikhonnen: sono kekka to nikokukan kankey no soray e no imiai nitsuyte (Year of Japan in Ukraine: Results and Impact on the Future of Bilateral Relations). *Kobe Gakuin Economic Papers*, Issue 50/3, pp. 65-70. [in Japanese]

Violetta UDOVIK,

PhD in History,

Second Secretary of the Embassy of Ukraine in Japan

CULTURAL DIPLOMACY AS ‘COMMUNICATION BRIDGE-BUILDING’ BETWEEN UKRAINE AND JAPAN

Abstract. The article examines the history of Ukrainian-Japanese cultural relations, the development of cultural diplomacy in Ukraine and Japan, the major points in the positioning of the Ukrainian state in the Land of the Rising Sun and vice versa as well as further prospects for cooperation in this area. In spite of the geographical remoteness of our country from Japan and the thorny history of nation-building in Ukraine, Ukrainian-Japanese contacts trace their origins as early as the late 19th and early 20th centuries, which laid an essential foundation for their development during Ukraine’s independence. The author states that at the current stage both countries have managed to forge a ‘communication bridge’ thanks to fruitful cooperation in implementing cultural, humanitarian, educational, and sports projects. It is noted that the rapid development of cultural and public diplomacy in Ukraine, the institutionalisation of this area of activity at the national level as well as the introduction of budgetary programmes for putting into practice cultural projects open up additional opportunities for ensuring a more comprehensive presentation of Ukraine in Japan. In this regard, the establishment of the Ukrainian Institute and the adoption of its development strategy for 2020–24 providing for its functioning in Japan is viewed as a momentous occasion. The author draws attention to the fact that holding the Olympic Games in Tokyo in 2021 and the presentation of Ukraine within the Cultural Olympiad are a unique pretext for realising these plans. Given the spread of coronavirus, it is proposed to ensure the organisation of not only traditional but also online events with a view to presenting Ukraine’s tourist potential and promoting its positive image in Japan.

Keywords: cultural diplomacy, Ukraine, Japan, Ukrainian-Japanese cultural relations, public diplomacy, Ukrainian Institute, Tokyo, Olympic Games.